

Ett fruktbart synsätt

Mätningar av den dolda sektorn genom intervjuundersökningar har vissa fördelar framför Feiges metod, menar Arne Jon Isachsen. Han pekar på sannolikheten för att den mest produktiva arbetskraften söker arbete i den dolda ekonomin. □

Även om Edgar Feiges artikel bara skulle innehålla korn av sanningar förtjänar den att bli tagen på allvar. Det beror på att den analyserar väsentliga makroekonomiska problem på ett nytt sätt. Gränsdragningen mellan den observerbara eller registrerade ekonomin å ena sidan och å den andra den icke observerbara eller dolda ekonomin verkar fruktbar. Feiges artikel har fyllt mycket av sin uppgift om den stimulerar andra till fortsatt analytiskt arbete byggt på en sådan tudelning av ekonomin.

Gränsnyttan av ytterligare matematiskt och ekonometriskt raffinemang är för de flesta ekonomers arbete i avtagande. Genom att söka inspiration från eller samarbete med andra samhällsvetenskaper är det troligt att ny och originell insikt kan vinnas i samhällsekonomins sätt att fungera. Detta kan i nästa omgång komma matematisk ekonomi till godo genom att mera verkligetsnära modeller kan utformas.

Intervjuundersökningar

Feige använder en indirekt metod för att mäta den dolda ekonomin. Han försöker finna mätbara storheter som genom ett teoretiskt resonemang låter sig relateras till dold ekonomisk aktivitet. Emellertid är det möjligt att angripa mätproblemet mera direkt. Vid intervjuundersökningar i Sverige (se SIFO:s *Svartbetalare och svartjobbare* [1980]) har det framkommit att 14 procent erkänner att de tagit emot svart inkomst under de senaste 12 månaderna, medan 19 procent medger att de betalat för tjänster utan kvitto. I en nyli-

gen genomförd undersökning i Norge (se *Verdens Gang* den 9 augusti 1980) var motsvarande tal 16 procent för såväl köp som försäljning av dolda tjänster.

De refererade intervjuundersökningarna ger inte underlag för att beräkna den totala omfattningen av den dolda ekonomin. För detta krävs mera omfattande frågor. Vidare är det rimligt att tolka svaren som en nedre gräns; troligen vill folk nedvärdera sin medverkan i dold ekonomisk verksamhet. Och slutligen: Sådana intervjuundersökningar kan knappast användas för att få en bild av den dolda ekonomins utveckling över tiden.

En fördel med intervjuundersökningar är att man kan få ett mera direkt mått på omfattningen av den dolda ekonomin. Vidare kan sammansättningen av verksamheten i denna del av ekonomin bestämmas bättre. Och med hjälp av en lamplig uppsättning frågor skulle det vara möjligt att säga något om hur förändringar t.ex. i skattereglerna kan tänkas inverka på folks anpassning i den dolda och den registrerade ekonomin.

I vad mån dessa optimistiska förhoppningar på användningen av intervjuundersökningar i studiet av den dolda ekonomin håller streck vet vi mera om efter årsskiftet, då ett projekt om dold ekonomi i Norge baserat på intervjuer kommer att vara avslutat.

Produktivare arbetskraft i dolda sektorn

Påståendet att en ökning av den dolda ekonomin reducerar ökningen av den uppmätta produktiviteten motiveras med att arbetskraftens ansträngningar för att finna arbete i den dolda sektorn minskar dess effektiva arbetstid i den registrerade sektorn, samt att de som arbetar både dolt och registrerat tar det lugnare i det registrerade arbetet. En tredje orsak kan vara att institutionella förhållanden på den officiella arbetsmarknaden gör det svårt för företagen att avlöna den enskilda arbetstagaren efter produktivitet. När allt flera går över till olika former av fast lön på bekostnad av prestationslön minskas prestationsmotivet. De som är högt produktiva kommer emellertid att vara

särskilt frestade av dolt arbete, då det är troligt att marknadskrafterna har friare spelrum i den dolda sektorn och arbetsersättningen där är nära knuten till produktiviteten. Resultatet blir att det i stor utsträckning är de mest produktiva som orienterar sin verksamhet bort från den registrerade delen av ekonomin till den oregistrerade. Resultatet är en noterad nedgång i produktivitetstillväxt/produktivitetsökning.

*Arne Jon Isachsen**

Referenser:

Sifo, [1980], *Svartbetalare och svartjobbare*, Stockholm

* PhD Arne Jon Isachsen arbetar vid Statsrådsemetet för långsiktig planläggning och samordning i Oslo och bedriver forskning om den dolda sektorn i Norge.